

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

Έργο: «Ενταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο - για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)»

Επιμορφωτικό Πρόγραμμα

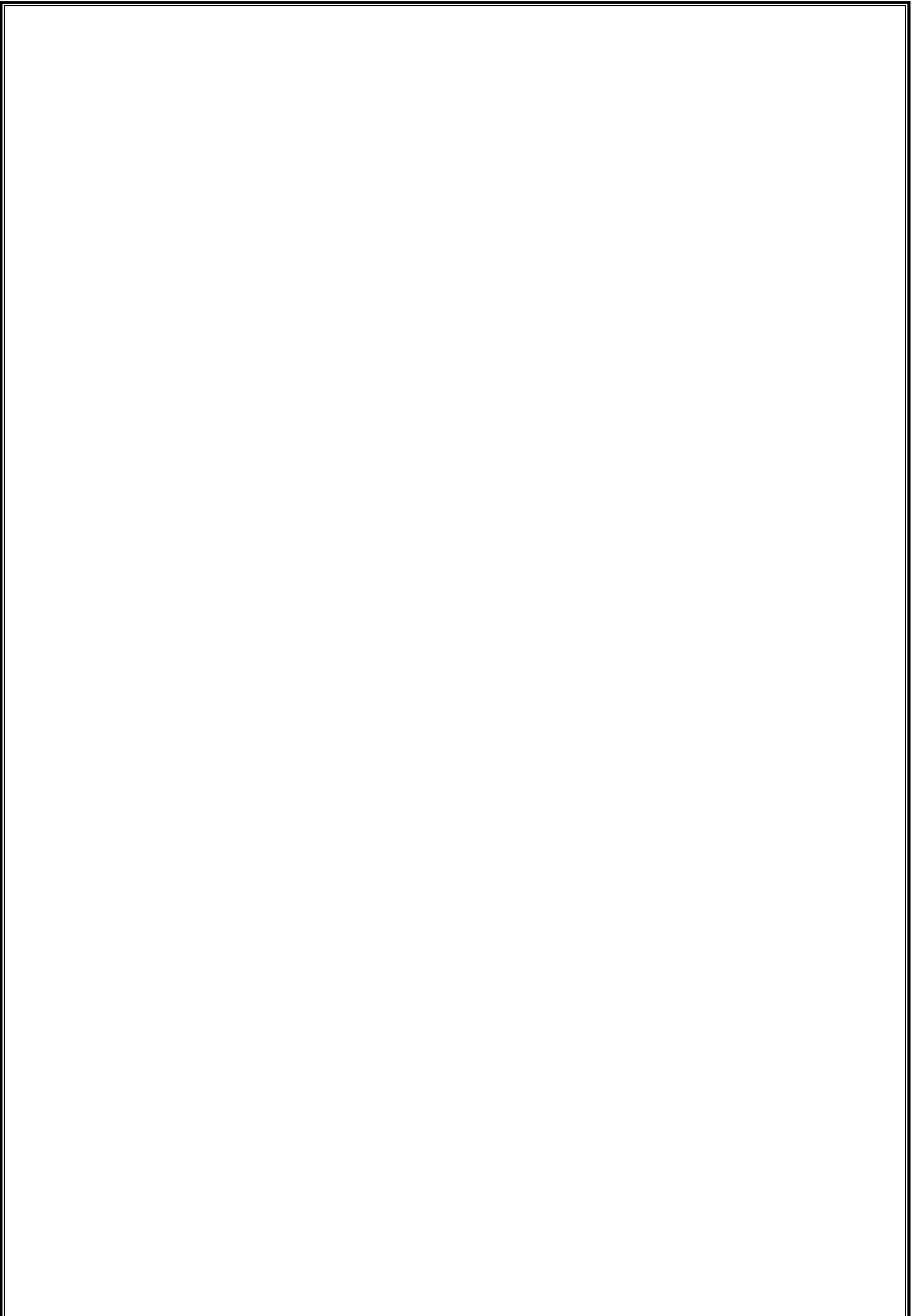
Διαφοροποίηση της διδασκαλίας σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον

α' Σεμινάριο

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

20, 23 & 27 Φεβρουαρίου 2008
Θεσσαλονίκη, Ξενοδοχείο Capsis
Μοναστηρίου 18

Εισαγωγικό σημείωμα

Το επιμορφωτικό πρόγραμμα με το γενικό τίτλο *«Διαφοροποίηση της διδασκαλίας σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον»* απευθύνεται κατά προτεραιότητα σε φιλολόγους που υπηρετούν σε Γυμνάσια, των οποίων ο μαθητικός πληθυσμός έχει πολυπολιτισμική σύνθεση σε ποσοστό πάνω από 15 – 20%. Το πρόγραμμα, που προβλέπεται να έχει ολοκληρωθεί μέχρι τα μέσα Απριλίου, απαρτίζεται από τέσσερις φάσεις, από τις οποίες οι τρεις πρώτες αποτελούνται από μία σειρά τριών 15ωρων σεμιναρίων, ενώ η τελευταία θα αφιερωθεί σε μία δοκιμαστική εφαρμογή στο σχολείο.

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι να αναπτυχθούν ειδικά θέματα στο πλαίσιο της διαφοροποίησης της διδασκαλίας με έμφαση στη διαπολιτισμική αγωγή και διδακτική, που θα ενισχύσουν την κοινωνική ευαισθησία των εκπαιδευτικών και θα τους βοηθήσουν να εφαρμόσουν στην πράξη αποτελεσματικές στρατηγικές για το σχεδιασμό, τη διεξαγωγή και την αξιολόγηση της διδασκαλίας, καθώς και για τη διαχείριση της σχολικής τάξης. Για το λόγο αυτό η θεματική των τριών σεμιναρίων σχεδιάστηκε έτσι που να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα, όπως είναι οι βασικές αρχές και οι προσφορότερες στρατηγικές και πρακτικές για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας σε τάξεις μικτής ικανότητας (πολυπολιτισμικές), η πολυπρισματική προσέγγιση των διδακτικών αντικειμένων, η διδασκαλία συγκρουσιακών θεμάτων, η διαπολιτισμική επικοινωνία, η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών ή των εξωσχολικών μαθησιακών δραστηριοτήτων στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας, η διαδικασία επίλυσης προβλημάτων κλπ. Το πρόγραμμα θα ολοκληρωθεί με την τέταρτη φάση, κατά την οποία οι συμμετέχοντες θα πρέπει να σχεδιάσουν, να δοκιμάσουν στην τάξη τους και να εκτιμήσουν την αποτελεσματικότητα μιας διδακτικής ή παιδαγωγικής στρατηγικής, που να είναι σχετική με ένα από τα θέματα που θα αναπτυχθούν στο σεμινάριο. Η διδακτική ή παιδαγωγική εφαρμογή θα σταλεί στη γραμματεία του προγράμματος ηλεκτρονικά.

Τέλος, σημειώνεται ότι σε όσους από τους συναδέλφους ολοκληρώσουν επιτυχώς όλες τις φάσεις του προγράμματος θα χορηγηθεί σχετική πιστοποίηση.

Δημήτρης Κ. Μαυροσκούφης
Αναπληρωτής Καθηγητής,
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.

Διαφοροποιημένη διδασκαλία σε μικτές (πολυπολιτισμικές) τάξεις

Κατερίνα Δημητριάδου
Λέκτορας Διδακτικής Μεθοδολογίας
ΠΤΔΕ Παιδαγωγικής Σχολής
Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
e-mail: adimitriadou@uowm.gr

Η φυλετική και εθνοτική ετερότητα στο σχολείο συχνά συνδέεται με εκπαιδευτική ανισότητα και σχολική αποτυχία. Και τούτο, επειδή παρόλο που η παρουσία ετερογενών μαθητικών ομάδων στην τάξη αυξάνει τη συνθετότητα – της ήδη σύνθετης διαδικασίας – της διδασκαλίας, στο μεγαλύτερο μέρος τους τα περιβάλλοντα μάθησης που αναπτύσσονται στην παραδοσιακή τους μορφή δεν λαμβάνουν υπόψη την ετερογένεια αυτή. Πώς θα μπορούσε λοιπόν να αντιστραφεί αυτή η τακτική; Με προγράμματα ειδικά σχεδιασμένα για τη μείωση των κοινωνικο-πολιτισμικών διαφορών μεταξύ των μαθητών; Με την ανάπτυξη αλληλεπίδρασης μεταξύ των ετερογενών υποκειμένων της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ώστε να αναδεικνύονται οι διαφορετικές ερμηνείες της πραγματικότητας μέσα από τη διαφορετική φύση και θέση τους στην τάξη; Με την ανάληψη ευθύνης από μέρους των μαθητών ως προς τη γνώση που «κατασκευάζουν» στο σχολείο, σε σχέση με το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν; Τέτοια και άλλα ερωτήματα θα συζητηθούν στο παρόν σεμινάριο, σε μια προσπάθεια αναζήτησης στρατηγικών και μεθοδολογικών εργαλείων τα οποία θα στοχεύουν στη διαφοροποιημένη διδασκαλία που θα πρέπει να εφαρμόζεται στις μικτές (πολυπολιτισμικές) τάξεις.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- De Vecchi, G. (2003), *Διδάσκοντας μαζί, μαθαίνοντας μαζί* (Μετ. Ι. Καλογνώμης). Αθήνα: Σαββάλας
- Frey, K. (1986), *Η «Μέθοδος Project», Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη*, (μτφ. Κ. Μάλλιου), Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.
- Good, T. L. & Brophy, J. E. (2000)⁸. *Looking in classrooms*. New York: Longman
- Hopf, D. (1982), *Διαφοροποίηση της σχολικής εργασίας. Παραδοσιακοί και σύγχρονοι τρόποι οργάνωσης της διδασκαλίας* (μτφ. Β. Δεληγιάννη-Κουιμτζή. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης
- Kougl, K. (1977). *Communicating in the Classroom*. Illinois: Waveland Press

- Meyer E. (1987). *Ομαδική διδασκαλία. Θεμελίωση και παραδείγματα*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης
- Βαϊνά Μ. (1996), Μέθοδος project: Μια πρόκληση για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, *Νέα Παιδεία* 20, 80, 77-88.
- Δημητριάδου, Κ. (2007). Η εικόνα ως συγκείμενο της γλωσσικής διδασκαλίας: Η περίπτωση των εγχειριδίων της γλώσσας για τους μουσουλμανόπαιδες της Θράκης. Στο Κ. Ντίνας & Ά. Χατζηπαναγιωτίδη (Επιμ.). *Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Η ελληνική γλώσσα ως δεύτερη/ξένη. Έρευνα, Διδασκαλία, Εκμάθηση»*. Π.Δ.Μ., Παιδαγωγική Σχολή, Εργαστήριο Μελέτης της Γλώσσας και Προγραμμάτων Γλωσσικής Διδασκαλίας, σσ. 196-223. Θεσσαλονίκη: University Studio Press
- Ευαγγέλου, Ο. (2007). *Διαπολιτισμικά Αναλυτικά Προγράμματα*. Αθήνα: τυπωθήτω
- Καραβίτη Τζ., Σακατζής Δ. & Χατζηδημητρίου Π. (2004), «*Το Πορτοκάλι με την Περόνη*». Υλικό εργασίας. Θεατρικές ασκήσεις και δημιουργικές δραστηριότητες. Αθήνα: Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση (www.TheatroEdu.gr, πρόσβ. 26.11.2007)
- Νικολάου, Γ. (2005). *Διαπολιτισμική διδακτική. Το νέο περιβάλλον – Βασικές αρχές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Χρήσιμοι δικτυακοί τόποι:

- Ανθρώπινα δικαιώματα: www.derechos.org,
<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Pages/WhatareHumanRights.aspx>
(Πρόσβ. 25.12.2007)
- Εκπαίδευση (UNESCO):
http://portal.unesco.org/education/en/ev.phpURL_ID=48712&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (Πρόσβ. 25.12.2007)
- Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα: <http://eycb.coe.int/eycbwwwroot/hre/index.asp> (Πρόσβ. 25.12.2007)
- Εκπαιδευτικό πακέτο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης COMPASS:
<http://eycb.coe.int/edupack/default.htm> (Πρόσβ. 25.12.2007)
- Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση (www.TheatroEdu.gr, πρόσβ. 25.12.2007)

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας: προϋποθέσεις, σχεδιασμός, πεδία εφαρμογής, στρατηγικές

Δημήτρης Κ. Μαυροσκούφης
Αναπληρωτής Καθηγητής,
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.
e-mail: dmavrosk@edlit.auth.gr

Στην πρώτη εισήγηση του επιμορφωτικού προγράμματος επιχειρείται καταρχάς μια γενική εισαγωγή στη θεματική του σεμιναρίου, το οποίο εστιάζει στη σύζευξη αρχών και πρακτικών της διαφοροποίησης της διδασκαλίας με τη διδασκαλία σε τάξεις μικτής ικανότητας και τη διαπολιτισμική διδακτική. Στη συνέχεια αποσαφηνίζονται η έννοια και οι σχέσεις της διαφοροποίησης της διδασκαλίας με τη διδασκαλία σε μικτής ικανότητας και πολυπολιτισμικές τάξεις και εξετάζονται οι προϋποθέσεις και τα «κλειδιά» για την εφαρμογή της (γνώση προηγούμενης κατάστασης των μαθητών, διαπίστωση ατομικών αναγκών, curriculum, δημιουργία κατάλληλου μαθησιακού περιβάλλοντος, κλίμα τάξης, κουλτούρα και πολιτική σχολείου κλπ). Κατόπιν, επισημαίνονται και συζητούνται τα είδη της διαφοροποίησης και τα στάδια εφαρμογής της. Τέλος, προτείνονται στρατηγικές και πεδία εφαρμογής υπό το πρίσμα τόσο των παραδοσιακών μαθησιακών θεωριών (π.χ. συμπεριφορισμός) όσο και νεότερων (ιονοστρουκτιβισμός, μάθηση με βάση τις έρευνες για τη λειτουργία του εγκεφάλου και τους τρόπους σκέψης).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Benjamin, A. (2002), *Differentiated Instruction: A Guide for Middle and High Schools Teachers*. Larchmont, NY: Eye on Education.
- Fornsten, C., Grant, J. & Hollas, B. (2002), *Differentiated instruction: Different Strategies for Different Learners*. Peterborough, NH: Crystal Springs Books.
- Hopf, D. (1882), *Διαφοροποίηση της Σχολικής Εργασίας*, μετ. Β. Δεληγιάννη-Κουιμτζή. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη.
- Κανάκης, Ι. Ν. (1991), *Η Εσωτερική Διαφοροποίηση και η Εξατομίκευση της Διδασκαλίας – Μάθησης*. *Νεοελληνική Παιδεία*, 23, 33-49.
- Ματσαγγούρας, Η. Γ. (1995), *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*. Αθήνα: Γρηγόρης.

- Petty, G. (2004), *Differentiation Materials for Training Staff*. Kurzdesign, UK, available in: www.geoffpetty.com/differentiation.html.
- Petty, G. (2004), *Teaching Today – A Practical Guide*, 3rd edition. Cheltenham, UK: Nelson Thornes Ltd.
- Tomlinson, C. A. (1995), *How to Differentiate Instruction in Mixed-ability Classroom*. Alexandria, VA: ASCD.
- Tomlinson, C. A. (1999), *The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners*. Alexandria, VA: ASCD.
- Tomlinson, C. A. & McTighe, J. (2006), *Integrating Differentiated Instruction and Understanding by Design*. Alexandria, VA: ASCD.
- Χαραλάμπους, Ν. (1999), *Αποτελεσματική Μάθηση στις Τάξεις Μικτής Ικανότητας*. Λευκωσία: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.

Η έννοια της πολυπρισματικότητας και στρατηγικές για τη διδασκαλία της

Δημήτρης Κ. Μαυροσκούφης
Αναπληρωτής Καθηγητής,
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.
e-mail: dmavrosk@edlit.auth.gr

Η τρίτη κατά σειρά εισήγηση του σεμιναρίου έχει ως κύριο θέμα της την έννοια της πολυπρισματικότητας, δηλαδή την προσέγγιση της πραγματικότητας και της γνώσης μέσα από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Στην αρχή προσδιορίζονται οι βασικές αρχές της έννοιας, συζητείται η θεωρητική θεμελίωσή της και διερευνώνται οι σχέσεις της με την διαπολιτισμική διδασκαλία. Έπειτα, εξετάζονται οι γενικές οργανωτικές αρχές και οι κυριότερες προϋποθέσεις για την εφαρμογή της στο σχολείο, καθώς και τα πεδία στα οποία μπορεί να αξιοποιηθεί. Τέλος, προτείνονται και συζητούνται στρατηγικές διδασκαλίας που προωθούν την ιδέα της πολυπρισματικότητας (π.χ. πολλαπλότητα αφηγήσεων και ερμηνειών, διδασκαλία συγκρουσιακών θεμάτων, διδασκαλία με σκοπό την ενσυναίσθηση κλπ).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Council of Europe (2005), *Multiperspectivity in Learning and Teaching History. Presentations from Seminars and Workshop Materials* (Cyprus, 2004). Strasbourg: Council of Europe, available in: www.coe.org.
- Katsarska, Milena (2005), "Reading Textbooks Interculturally, Helpdesk for Intercultural Evaluation of Learning Materials", *Managerial Law*, 47 (3/4), 159-168.
- Κόκκινος, Γ. (2003), *Επιστήμη, Ιδεολογία, Ταυτότητα. Το μάθημα της Ιστορίας στον αστερισμό της υπερεθνικότητας και της παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Rüsen, J. (2004), "How to Overcome Ethnocentrism: Approaches to a Culture of Recognition by History in the Twenty-First Century", *History and Theory, Theme Issue 43*, 118-129.
- Slater, J. (1995), *Teaching History in the New Europe*. London: Cassel.
- Stradling, R. (2003), *Multiperspectivity in History Teaching: A Guide for Teachers*. Strasbourg: Council of Europe, available in: www.coe.org.

Stradling, R. (1996), *Mutual Understanding and the Teaching of European History: Challenges, Problems and Approaches*. Strasbourg: Council of Europe.

Stradling, R. (2001), *Teaching 20th-Century European History*. Strasbourg: Council of Europe